גמ' מנהגי מילי [א]דתנו רבנן [י]על כל דבר פשע בית שמאי אומרים מלמד שחייב על המחשבה כמעשה ובית הלל אומרים אינו חייב עד שישלח בו יד שנאמר [2]אם לא שלח ידו במלאכת רעהו אמרו להן ב"ש לב"ה והלא כבר נאמר על כל דבר פשע אמרו להן ב"ה לב"ש והלא כבר נאמר אם לא שלח ידו במלאכת רעהו א"כ מה תלמוד לומר על כל דבר פשע שיכול אין לי אלא הוא [א]אמר לעבדו ולשלוחו מנין תלמוד לומר על כל דבר פשע: הטה את החבית כו': אמר רבה לא שנו אלא נשברה [ב]אבל החמיצה משלם את כולה מאי טעמא גירי דידיה הוא דאהנו לה: הגביהה ונטל הימנה כו': אמר שמואל לא נטל נטל ממש אלא [ג]כיון שהגביהה ליטול אע"פ שלא נטל לימא קא סבר שמואל שליחות יד אינה צריכה חסרון אמרי לא שאני הכא דניחא ליה דתיהוי הא חבית כולה בסיס להא רביעית [ד]בעי רב אשי הגביה ארנקי ליטול הימנה דינר מהו חמרא הוא דלא מינטר אלא אגב חמרא אבל זווא מינטר או דלמא שאני נטירותא דארנקי מנטירותא דדינר תיקו:

הדרן עלך המפקיד

הזהב [ה]קונה את הכסף הכסף אינו קונה את הזהב [ו]הנחשת קונה את הכסף והכסף אינו קונה את הנחשת [ז]מעות הרעות קונות את היפות והיפות אינן קונות את הרעות [ח]אסימון קונה את המטבע והמטבע אינו קונה את אסימון מטלטלין קונין את המטבע מטבע אינו קונה את המטלטלין [א] [ט]ב)(זה הכלל) כל המטלטלים קונין זה את זה [כ]כיצד משך הימנו פירות ולא נתן לו מעות אינו יכול לחזור בו [ל]ג)נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות יכול לחזור בו [ל]אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ומדור הפלגה הוא עתיד להפרע ממי שאינו עומד בדבורו [י]רבי שמעון אומר כל שהכסף בידו ידו על העליונה: **גמ'** מתני ליה רבי לרבי שמעון בריה הזהב קונה את הכסף א"ל רבי שנית לנו בילדותיך הכסף קונה את הזהב ותחזור ותשנה לנו בזקנותיך הזהב קונה את הכסף [ה]בילדותיה מאי סבר ובזקנותיה מאי סבר בילדותיה סבר דהבא דחשיב הוי טבעא כספא דלא חשיב הוי פירא וקני ליה פירא לטבעא בזקנותיה סבר כספא

דחריף

רש"י

גמ' אמר לעבדו. שישלח יד וכן עשה: **מנין.** שהוא חייב: **לא שנו.** דהיכא דנטל ולא הגביה כל החבית פטור: **אלא נשברה.** דאונס הוא והרי לא קנאה שיתחייב באונסין: **אבל החמיצה.** פשיעה היא ומזיק בידים הוא דבשביל שמיקרה החמילה שכן דרך יין להחמיץ בכלי חסר: **גירי דידיה אהנו לה.** חציס שלו גרמו לה להחמיץ: **דניחא ליה דתיהוי כולה חבית בסיס להאי רביעית.** שתשמר אותה רביעית ולא תחמיץ ולעולם שליחות יד כדבר אחר צריכה חסרון והנוטל פקדון ומגביהו על מנת לשלוח בו יד כל זמן שלא חסרו אינו מתחייב בהגבהתו הואיל ולא נטלו ע"מ לגזול את כולו אלא לשלוח בו יד ושליחות יד בלא חסרון ליתיה אבל יין שאינו משתמר אלא בכלי מלא הוה ליה כמי שנטל והניחו עם השאר להשתמר ונעשה שואל על כל שאר החבית: **הגביה ארנקי ליטול דינר.** ולא נטל לשמואל מהו: **אבל זווא מינטר.** לבדו ולא ניחא ליה דלהוי אינך בסיס להאי ולא הוי כנוטל ומניח: **שאני נטירותא דארנקי.** כיס מלא נראה ומשתמר ואין נוח להיות נאבד כדינר יחידי:

הדרן עלך המפקיד

הזהב קונה את הכסף. הלוקח דינרי זהב טבועים בדינרי כסף ונתן לו דינרי זהב משיכת הזהב קונה את הכסף לבעל הזהב ונתחייב לו זה מקיבל דינרי זהב לתת לו דינרי הכסף ואינו יכול לחזור בו. אבל הכסף אינו קונה את הזהב שאם נתן לו דינרי הכסף תחילה לא קנה ויכולין שניהם לחזור דמטבע כסף הוי מעות משום דחריפי ליתן בהוצאה ודינר זהב אינו אלא כשאר מטלטלין ופירות ומעות אינן קונות עד שימשוך המטלטלין אבל משיכת המטלטלין קונה ואין אחד מהם יכול לחזור בו. ובגמ' י) מפרש טעמא היכא דיליף משיכה מן התורה והיכא דמוקי לה בתקנתא דרבנן: **הנחושת.** פרוטות של נחושת: **קונה את הכסף.** דינרין של כסף או כל מטבע של כסף כולן טעם אחד להם מי שטבעו חשוב לטבוע הוי מעות ואינו קונה ומי שאין טבעו חשוב ומריץ הוי כפירות ומשיכתן הוא קיום דבר: **מעות הרעות.** שנפסלו: **אסימון.** שאין עליו צורה פלדו"ן בלע"ז וזיס עגולין ומוכנים לצור עליהם את הצורה בחותם שקורין קוי"ן: **כל המטלטלין קונין זה את זה.** בין בתורת חליפין שהחליף אלו באלו כיון שמשך האחד קנה חבירו את שלו בין בתורת דמים בכמה תתן לי את שלך בכך וכך וזה חוזר ואומר לו בכמה תתן לי שלך בכך וכך ונתרצו ומשך האחד נתקיימו הדברים. והאי כל לאתויי אפי' כיס מלא מעות בכיס מלא מעות כדריש לקיש בגמרא י): **יכול לחזור בו.** זה וזה: **כל שהכסף בידו כו'.** פליג אדרבנן דאמרי נתן לו מעות יכול לחזור בו אפילו לוקח ואתא ר"ש למימר מוכר שהכל בידו הוא דיכול לחזור בו אבל לוקח אין יכול לחזור בו. ובגמ' יא) מפרש טעמא: **גמ'**

דחריף

תוספות

הזהב. הנחושת קונה את הכסף. האי איצטריך דאע"ג דבאתרא דמסגי פריטי חריפין טפי ט)[מכספא] הוו פירא משום דאיכא אתרא דלא מסגי כדאמר בגמרא (עמוד ב) אך תימה אמאי איצטריך למיתני דמעות הרעות שנפסלו דמקרו פירי השתא נחשת דסגי טובא הוי פירי כל שכן מעות שנפסלו ותו דכל המטלטלים קונין זה את זה מוקי בגמ' י) במעות חד פסלתו מלכות וחד פסלתו מדינה כל שכן דמעות שנפסלו דמקרו פירי לגבי כסף לכך נראה דמעות הרעות היינו שיוצאות קצת ואסימון איצטריך לפרש"י דמפרש אסימון הוי שעשוי כתקון המטבע היוצאת בעיר ואין חסר רק צורה אשמועינן דאפילו הכי הוי פירי אע"ג דאינו חסר כ"א מעט דבדבר מועט יטביעו הרבה מהם ולרבינו תם דמפרש אסימון שיש עליו צורה ואינה יוצאה בהוצאה נ"ל שיוצאת בדוחק אך לא כל כך בדוחק כמו מעות הרעות ומטלטלין קונין מטבע אשמועינן דקונין אפילו מטבע כמו מעות הרעות ואסימון דמקרי פירי לגבי כספא ולגבי מטלטלין מקרי טבעא:

אסימון. פרש"י שאין בו צורה כלל וקשה לרבינו תם דבפרק במה אשה (שבת דף סה. ושם ד"ה ליעבד) אמרו יוצאין בסלע שעל גבי הלינית אי משום צורתא ליעביד ליה פולסא משמע דפולסא יש עליו צורה ובגמרא מפרש לקמן כ) מאי אסימון פולסא וי"ל לפרש"י דכל דבר שאינו כתקונו קרי אסימון או שאין בו צורה או שיש בו צורה שאינה חשובה וא"ת מה בין אסימון שאין עליו צורה למעות הניתנין לסימן בבית המרחץ דאמרי' בגמ' (שם) ושרין רבי דוסא דאמר מחללין על אסימון מודה שאין מחללין על מעות הניתנין כו' ויש לומר דאסימון הם מעות שנעשו ברוחב ובעובי ובמשקל המטבע היוצא בעיר ובדבר מועט יטביעו הרבה מהם ולכך מחללין על אסימון ור"ת מפרש דאסימון יש בה צורה ואינה יוצאה בהוצאה וא"ת בגמרא קאמר רבי דוסא דאמר מחללין על אסימון ורבי ישמעאל אמרו דבר אחד דתניא ונתת הכסף לרבות כל דבר הנצרר ביד דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר לרבות דבר שיש בו צורה משמע דרבי ישמעאל לא בעי צורה ואסימון יש בו צורה וא"כ היאך אמרו דבר אחד ויש לומר לרבות כל דבר הנצרר ביד אע"פ שאינו יוצא בהוצאה אך שיהיה בו צורה כל דהו ור"ע בעי צורה חשובה שתצא בהוצאה אך יוצאה לגמרי לא בעי מדאיצטריך לרבויי ולפי' רש"י אתי שפיר:

נעשה

עין משפט נר מצוה

קז א מיי' פי"ג מהל' גזילה הל' יא טוש"ע ח"מ סי' רצג סעי' ה:

קח ב מיי' שם הל' יג סמג עשין עג טוש"ע ח"מ שם סעי' ג:

קט ג ד מיי' שם הלכה יב ועיין בהשגות ובמגיד משנה טוש"ע שם סעי' ב:

א ה מיי' פ"ו מהל' מכירה הל' ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רג סעי' ד:

ב ו מיי' שם טוש"ע שם וסעי' ה:

ג ז ח מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעי' ח:

ד ט מיי' שם פ"ה הל' א סמג שם טוש"ע שם סעי' א:

ה י מיי' שם פי"ג הל' א [והל' ד] סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קצא סעי' א:

ו כ מיי' שם טוש"ע שם וסעי' ה:

ז ל מיי' שם פ"ו הל' א [והל' ב] סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רד סעי' א וסעי' ד:

◆

רבינו חננאל

אין לי אלא הוא אמר לעבדו או לשלוחו ושלחו בו יד מניין ת"ל על כל דבר פשע אפי' בדיבור חייב וקיימא לן כב"ה דב"ש במקום ב"ה אינה משנה. היטה את החבית ונטל ממנה רביעית ונשברה אינו משלם אלא [רביעית] פי' כגון שהיטה את החבית ונטל ממנה רביעית והושיבה כמו שהיתה יושבת ואחר כך נשברה ודוקא היטה ולא טילטלה ולא נטלה הוא שמשלם הרביעית בלבד ודוקא נשברה אבל החמיצה משלם כולה שהוא גרם לה להחמיץ שכל זמן שהיא מליאה אינה מחמצת ואם מפחית מעט ממנה ממהרת להחמיץ. וזה פי' גיריה דידיה אהנו ליה. הגביה ונטל ממנה רביעית ונשברה משלם כולה. אוקמה שמואל כיון שהגביה ליטול ממנה אע"פ שלא נטל משלם כולה דניחא ליה דתיהוי הא חבית כולה בסיס לרביעית זו כי בהיות זו הרביעית בתוך החבית משתמרת ואינה מפיגה טעמה ולא ריחה. אבל המגביה ארנקי ליטול ממנה דינר ולא נטל ונגנב או נאבד עלתה בתיקו:

הדרן עלך המפקיד

הזהב קונה את הכסף והכסף אינו קונה את הזהב כך היה רבי שונה בזקנותו מאי טעמא איידי דכסף הוא חריף הוי טיבעא דהבא דליתיה חריף הוי פירא. וקני ליה פירא לטיבעא וכן הלכה.

מסורת הש"ס

א) [קדושין מב:], ב) [בהרי"ף והרא"ש ל"ג זה הכלל וכן נכון עי' מר"מ], ג) גיטין נ., ד) [לקמן מו: עד:], ה) [ע"ז כב:], ו) [לקמן מו:], ז) [לקמן מו.], ח) [לקמן מט:], ט) מהר"מ, י) [דף מו:], כ) [דף מז.],

◆

תורה אור השלם

1 עַל כָּל דְּבַר פֶּשַׁע עַל שׁוֹר עַל חֲמוֹר עַל שֶׂה עַל שַׂלְמָה עַל כָּל אֲבֵדָה אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דְּבַר שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר יַרְשִׁיעֻן אֱלֹהִים יְשַׁלֵּם שְׁנַיִם לְרֵעֵהוּ: שמות כב ח

2 אִם לֹא יִמָּצֵא הַגַּנָּב וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בִּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ: שמות כב ז

◆

הגהות הגר"א

[א] במשנה (זה הכלל) תא"מ:

◆

לעזי רש"י

פלדו"ן. מתכת, לפני שהוטבעה בה צורת מטבע.

קוי"ן [קויי"ן]. חרט (לטביעת מטבע).

◆

מוסף רש"י

על כל דבר פשע. כתב אם לא שלח ידו כתיב (קדושין מב:). שחייב על המחשבה. או על הדבור, שאם אמר או חשב לשלוח יד בפקדון הרי הוא ברשותו מאותה שעה ואילך להתחייב בכל אונסין שיארעו בו, אפילו הוי שומר חנם שלא היה חייב עד עכשיו אלא בפשיעה (שם). או: הך מחשבה הואלת דבור בפה הוא, דאי לא הוציאו בפה מחשבתו לאו נחייב לה (מנחות ב:). אין לי. שנתחייב באונסין בשליחות יד אלא הזמן שפלח בה יד הוא עצמו (קדושין מב:).

הדרן עלך המפקיד